

הימנעות מהרשעה / אי הרשעה

הכלל: בית המשפט מרשיע נאשם שנמצא כי ביצע את העבירות המיוחסות לו בכתב האישום.

החריג לכלל הינו אי הרשעה.

המשמעות: קביעת בית המשפט כי הנאשם ביצע את העבירה המיוחסת לו, אך נמנע מלהרשיע אותו בדין.

בע"פ 2083/98 **תמר כתב נ' מדינת ישראל**, פ"ד נב (3) 337 בית המשפט העליון קבע כי הימנעות מהרשעה אפשרית בקיומם של שני תנאים **מצטברים**:

1. על ההרשעה לפגוע פגיעה חמורה בשיקום הנאשם;
2. סוג העבירה מאפשר לוותר בנסיבות המקרה על הרשעה מבלי לפגוע בשיקולי ענישה אחרים.

כן נקבעו בפסק הדין דלעיל, קריטריונים מנחים, שיש בהם כדי להדריך את בית המשפט בבואו להימנע מהרשעה, כדלהלן:

- האם מדובר בעבירה ראשונה או יחידה של הנאשם?
- מהי חומרת העבירה ונסיבות ביצועה?
- מעמדו ותפקידו של הנאשם והקשר בין העבירה למעמד ולתפקיד;
- מידת הפגיעה של העבירה באחרים;
- הסבירות שהנאשם יעבור עבירות נוספות;
- האם ביצוע העבירה על ידי הנאשם משקף דפוס של התנהגות כרונית, או המדובר בהתנהגות מקרית?
- יחס הנאשם לעבירה, האם הוא נוטל אחריות על ביצועה? האם הוא מתחרט עליה?
- משמעות ההרשעה על דימויו העצמי של הנאשם;
- השפעת ההרשעה על תחומי הפעילות של הנאשם.

חשוב לדעת-

- **הלכה למעשה, על הסנגור להראות לבית המשפט כי בנסיבות הספציפיות של המקרה, אינטרס השיקום של הנאשם גובר על האינטרס הציבורי בהרשעה.**
- יודגש, רשימה זו אינה סגורה ואינה ממצה, והינה יכולה להשתנות לפי נסיבות המקרה. קיימים מקרים בהם בית המשפט נותן **פסק דין ללא הרשעה לנאשם בפעם השנייה ואפילו השלישית**. כן קיימים מקרים בהם בית המשפט נותן **פסק דין ללא הרשעה לנאשם אשר הורשע בעבר**. יחד עם זאת, חשוב לזכור כי הרשעה הינה הכלל ואי הרשעה הינה החריג לכלל. על כן, לרוב בית המשפט ייתן פסק דין ללא הרשעה לאדם אשר "מעד" ולא לאדם המבצע עבירות באופן שוטף.

המלצת שירות המבחן-

שירות המבחן למבוגרים הינו שירות במשרד הרווחה והינו חלק ממערכת אכיפת החוק.

שיקול מרכזי של בית המשפט בהחלטה להימנע מהרשעה הינו המלצת שירות המבחן.

המלצת שירות המבחן מובאת בתסקיר קצין מבחן. התסקיר בוחן את נסיבות הנאשם- אופיו, נטילת האחריות, החרטה כמו גם את נסיבות העבירה- סוג העבירה, חומרתה וכיוצא בזה.

המלצת שירות המבחן בתסקיר, כשמה כן היא, דהיינו המלצה לבית המשפט, בית המשפט אינו כבול אליה. יחד עם זאת, רק במקרים חריגים בית המשפט ימנע מהרשעה בניגוד להמלצת שירות המבחן. על כן, לאמור בתסקיר משקל רב וחשוב לשתף פעולה עם קצין המבחן.

תוצאות אי הרשעה-

לרוב בית המשפט מטיל **צו מבחן ו/או צו שירות לתועלת הציבור** (של"צ).

כפי שיפורט לעיל, תוצאות אי ההרשעה הינן בעל אופי מיוחד שכן העונשים המוטלים על האדם אינם בעלי מוטיבים של ענישה גרידא, כי אם בעלי פן טיפולי- שיקומי.

צו מבחן- צו מבחן אינו מוגדר כעונש. צו מבחן הינו אמצעי לטיפול ושיקום. המדובר בלווי של שירות המבחן במפגשים טיפוליים, למשך תקופה הנקבעת על ידי בית המשפט בין חצי שנה ועד 3 שנים.

צו שירות לתועלת הציבור (של"צ)- עונש חברתי וחינוכי אשר משמעותו הינה ביצוע עבודה בקהילה. שירות המבחן ממליץ בתסקיר על מכסת השעות המומלצת ואילו לבית המשפט הסמכות לקבוע את מכסת השעות. משך הזמן לביצוע השל"צ, הינו לרוב תוך פרק זמן של שנה. שירות המבחן בונה יחד עם הנאשם לוח זמנים לביצוע שעות של"צ, תוך התחשבות **בשעות העבודה** של הנאשם.

שירות המבחן הינו הגוף המפקח על ביצוע השל"צ. במקרה בו הנאשם אינו מרצה את השל"צ, שירות המבחן מודיע על כך לבית המשפט אשר רשאי לגזור את דינו מחדש ולהשית עליו עונש אחר לפי שיקול דעתו.

קיים בקרב הציבור בלבול בין צו של"צ ובין עבודות שירות-

עבודות שירות- עונש של מאסר. ריצוי העונש הומר על ידי בית המשפט, בדרך של עבודות שירות במקום ריצוי במאסר בפועל. לבית המשפט סמכות להמיר עונש של מאסר בעבודות שירות, רק כאשר תקופת המאסר שהוטלה אינה עולה על 6 חודשים. להבדיל משל"צ, קיימת התחשבות מעטה בנאשם מבחינת לוחות הזמנים לביצוע עבודות השירות, שכן לרוב העבודות מתבצעות בשעות העבודה הרגילות "על חשבון" שעות העבודה של הנאשם.

תקופת ההתיישנות והמחיקה של הרשעה-

לתוצאת פסק הדין, קרי הרשעה או הימנעות מהרשעה **חשיבות רבה** גם בהקשר של תקופת ההתיישנות והמחיקה.

סוגיה זו חשובה במיוחד, שכן מורשעים רבים נאלצים להתנהל כשעל ראשם מרחפת עננה המקשה על דימויים העצמי, השתלבותם בחברה, קבלה למקומות עבודה וכיוצא בזה.

משך תקופות המחיקה וההתיישנות של הרשעה הינו ארוך וככלל עומד על 17 שנים מיום מתן פסק הדין.

תוצאה של אי הרשעה מקצרת משמעותית את תקופות אלו, כדלהלן:

- תקופת ההתיישנות: אי ההרשעה **מתיישנת ביום מתן פסק הדין**. הלכה למעשה, אין תקופת התיישנות.
(להבדיל מתוצאה של הרשעה בה תקופת ההתיישנות הינה ככלל 7 שנים)
- תקופת המחיקה: הינה 5 שנים מיום מתן פסק הדין.
(להבדיל מתוצאה של הרשעה בה תקופת המחיקה הינה ככלל 10 שנים נוספות).

חשוב להדגיש-

- אי הרשעה נמחקת תוך 5 שנים מיום מתן פסק הדין;
- תעודת יושר אינה כוללת מידע על אי הרשעה.